

Євенко Т.І.

*кандидат економічних наук, старший викладач,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ НА ТЕМПИ Й ПРОПОРЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

У фінансовій системі в цілому і в розрізі окремих підсистем зосереджені значні обсяги фінансових ресурсів, що становлять 80 і більше відсотків від обсягу валового внутрішнього продукту. Ці кошти перебувають у постійному русі, вони обслуговують процес створення, розподілу й використання матеріальних та духовних цінностей у суспільстві, забезпечуючи необхідні темпи розвитку й пропорції щодо рівня зростання добробуту кожного громадянина.

Провідна роль у фінансовій системі держави належить підсистемі фінансів підприємницьких структур. Тут створюється основна частка валового внутрішнього продукту держави. У підприємницьких структурах зосереджені значні фонди фінансових ресурсів, проте в розрізі окремих підприємств кошти розміщені нерівномірно, тому можливості їх розширення й розвитку неоднакові. Нерівномірність фінансового забезпечення деяких підприємств за рахунок власних ресурсів пов'язана як з внутрішніми факторами, так і з зовнішніми [1].

До числа внутрішніх факторів належать собівартість продукції, її якість, рівень організації виробництва тощо. До зовнішніх – система оподаткування, ліцензування, насиченість ринку товарами певної групи, платоспроможність покупців.

Держава, використовуючи фінансові методи, може регулювати темпи й пропорції розвитку окремих галузей економіки. Для цього використовується насамперед податковий механізм. Надаючи податкові пільги, вона сприяє збільшенню власних фінансових ресурсів підприємств, розширенню їхніх фінансових можливостей. Здійснюючи регулювання темпів розвитку певних галузей економіки, держава може створювати сприятливий інвестиційний клімат для залучення зовнішніх джерел фінансування, а також ресурсів банківської системи та населення. Сприятливий інвестиційний клімат

можна запроваджувати, зокрема, шляхом надання привілеїв в імпорті, створення офшорних зон, технополісів, спеціальних економічних зон тощо.

Найзначніші можливості щодо використання фінансів підприємств для розвитку економіки закладені в удосконаленні організації та управління на самих підприємницьких структурах. Адже управління фінансовими ресурсами безпосередньо на підприємствах має досить слабку методичну й організаційну забезпеченість. Досить гострою є проблема з використання обігових коштів, від чого значною мірою залежить розвиток виробничої сфери. Відволікання значної кількості фінансових ресурсів до виробничих запасів, на незавершене виробництво та готову продукцію, що зберігається на складах, значно знижує темпи економічного розвитку [2].

Потрібно вжити дієвіших та ефективніших заходів щодо посилення платіжної дисципліни й відповідальності суб'єктів підприємницької діяльності за своєчасне здійснення розрахунків та виконання договірних зобов'язань. Несвоєчасне ж проведення розрахунків створює труднощі для фінансового забезпечення господарської діяльності.

Значно обмежує вплив фінансів на розвиток економіки бартеризація господарських зв'язків. Бартер як антиекономічне явище є ознакою скорочення фінансових можливостей підприємства і водночас неконтрольованим перерозподілом фінансових ресурсів між господарськими структурами, а також фактором тінізації економіки. Для ліквідації бартерних операцій необхідно вжити рішучих заходів як економічного, так і адміністративного впливу. Одним із напрямків боротьби з бартером повинні стати штрафні санкції та застосування векселів.

Державні фінанси, тобто насамперед система бюджетів держави, в ринкових умовах є одним із найдієвіших інструментів впливу на темпи та пропорції розвитку економіки й соціальної сфери. Мобілізуючи доходи до бюджету, держава впливає на фінансові можливості господарських структур і громадян за допомогою об'єктів оподаткування, ставок податків і пільг при оподаткуванні.

Значніші можливості є у бюджету щодо впливу на темпи та пропорції розвитку економіки при фінансуванні саме з бюджету і насамперед витрат на розвиток економіки. Так, із бюджету здійснюється фінансування операційних та інших витрат на розвиток агро-промислового комплексу, надаються дотації вугільній промисловості, спрямовуються капітальні вкладення в низку об'єктів загальнодержавного значення, фінансуються науково-технічні програми.

За допомогою бюджету створюються спеціальні економічні зони, які суттєво впливають на прискорення територіального розвитку економіки. Проте найбільше бюджет впливає на темпи та пропорції розвитку економіки завдяки фінансуванню соціальних витрат і науки. При цьому з бюджету фінансується підготовка кадрів, охорона здоров'я, збереження довкілля тощо. Звісно, що обсяги витрат із бюджету на науку відіграють вирішальну роль для розвитку економіки та соціальної сфери [3].

Державні фінанси, тобто система бюджетів держави, є на сьогодні найрозвиненішими. Упродовж усіх років утворення фінансової системи незалежної України у вдосконаленні підсистеми державних фінансів здійснено найрішучіших кроків.

Важливою умовою успішного функціонування бюджетної системи має стати поглиблення реформи бюджетних взаємовідносин між центральними та регіональними рівнями влади на основі розмежування відповідальності за розв'язання економічних і соціальних проблем країни та окремих адміністративно-територіальних утворень шляхом відповідного розподілу державних видатків і доходів.

Нагальною щодо удосконалення чинної системи мобілізації доходів є потреба законодавчого забезпечення захисту прав платників податків, розробка норм і правил ведення обліку та форм звітності для цілей оподаткування з використанням міжнародних стандартів. Усе це повинно бути відображено у податковому кодексі держави.

У фінансовій системі України виникла та розвивається нова підсистема, яка одержала назву «Централізовані і децентралізовані фонди цільового призначення». До неї належать: Пенсійний фонд, Фонд зайнятості, Фонд конверсії, Державний інноваційний фонд,

позабюджетні фонди місцевих рад та інші. Загалом в Україні нині налічується понад 350 різних позабюджетних фондів.

Усі централізовані та децентралізовані фонди на сьогодні концентрують у своєму розпорядженні майже чверть усіх фінансових ресурсів держави. Кошти означених фондів витрачаються, як правило, на соціальні потреби, вони допомагають насамперед підтримувати життєвий рівень значної частини населення, які закінчили свою трудову діяльність за віком, у зв'язку з втратою працездатності або безробіттям. Ці фонди сприяють локалізаційно-негативних соціальних виявів у суспільстві, допомагають певним громадянам здійснити перекваліфікацію тощо [1].

Державний борг буває зовнішній і внутрішній. Усі кошти як у межах держави, так і за зовнішніми запозиченнями, як правило, спрямовуються на покриття дефіциту бюджету. Мобілізація коштів через державний кредит дає змогу впливати на інфляційні процеси в державі в бік їхнього зменшення.

На сьогодні ця підсистема не розвинена і, як правило, втілена в двох формах: вкладів населення в Ощадному та інших банках, а також продажу державних боргових зобов'язань. Із розвитком фондового ринку перерозподіл фінансових ресурсів, що здійснюється за допомогою згаданої підсистеми, зростатиме і в абсолютних, і у відносних розмірах. Це досягатиметься за рахунок збільшення продажу державних цінних паперів як фізичним, так і юридичним особам.

Важливу роль у фінансовій системі повинна відігравати підсистема «Страхові та резервні фонди». Реформування економіки передбачає виникнення великої кількості господарських суб'єктів, зацікавлених у забезпеченні захисту своєї підприємницької діяльності, майна та доходів від різних негативних наслідків і непередбачених ситуацій. Саме в цей час повинна набути значного розвитку страхова справа і насамперед ті види страхування, які майже не розвивалися раніше [4].

Отже, досить гострою є проблема з використання обігових коштів, від чого значною мірою залежить розвиток виробничої сфери. Відволікання значної кількості фінансових ресурсів до виробничих запасів, на незавершене виробництво та готову

продукцію, що зберігається на складах, значно знижує темпи економічного розвитку. Державні фінанси в ринкових умовах є одним із найдієвіших інструментів впливу на темпи та пропорції розвитку економіки й соціальної сфери. Потребує також удосконалення дохідна частина бюджетів. Загальний рівень оподаткування, розміри ставок податків, їхня кількість і база оподаткування повинні набути стабільності. Усі централізовані та децентралізовані фонди на сьогодні концентрують у своєму розпорядженні майже чверть усіх фінансових ресурсів держави. Кошти означених фондів витрачаються, як правило, на соціальні потреби. Ці фонди сприяють локалізації-негативних соціальних виявів у суспільстві, допомагають певним громадянам здійснити перекваліфікацію тощо. Інтенсивного розвитку набув лише один напрям фінансового ринку — ринок цінних паперів. Функціонування кожної зі складових фінансової системи держави можливе лише за умов чіткого законодавчого урегулювання їхньої взаємодії та якщо вони доповнюють одна одну.

Список використаних джерел:

1. Фінансова система України / С.І. Юрій, Й.М. Бескид, В.Г. Дем'янишин та ін. – К.: НІОС, 2000.
2. Державний фінансовий контроль. Навч.-метод. посібник для самост. вивчення дисципліни / Н.С. Вітвицька, І.Ю. Чумакова та інші. – К.: КНЕУ, 2003.
3. Кудряшов В.П. Фінанси. – Херсон: Олді-плюс, 2002.
4. Фінанси: Підручник / За ред. Юрій С.І., Федосова В.М. – К.: Знання, 2008. – 611 с.